

De HISTORIE van HAANWIJK

Het Dommeldal landschap

Na de ijstijd heeft de beek De Dommel grote hoeveelheden zand aangevoerd, die langs de meanderende oevers zijn neergelegd als heuvels, donken of bergen.

Bij Haanwijk zijn dat de Konijnenberg (1629), die tussen Oud en Nieuw Herlaag lag (zie: Spierings, Om en in de vrijdom van den Bosch, "De konijnenwarande pag 96 e.v.) en aan de Venstraat ligt nog den Haanwijkse berg (Haendonck 1554).

Buurtschap Haanwijk

De hoge gronden langs het water waren vanouds her de plaatsen waar de eerste bewoners zich vestigden, omdat de omstandigheden daar gunstig waren voor het uitoefenen van de potstalcultuur. Op de hoge gronden werden de akkers aangelegd en stonden de hoeven, de beemden langs het water zorgden voor het hooi en op de heide kon het vee grazen en de hei (straussel) werd in de postal gebruikt, omdat stro schaars was.

Zo ontstond ook het buurtschap Haanwijk, dat al in 1308 wordt vermeld als woonplaats, als Arnold de Fine (van den Eynde) wonend op Hanewijc een erfcijs op de Hezelaar verkoopt aan Hendrik Swervegher (Camps, Oorkondeboek, nr 757).

Ook in het hertogelijk cijnsboek van 1340 worden de namen van Aert Stercken en Aert Mutsart uit Haenwijck als zijnde cijnsplichtig vernoemd. (Spierings, Om en in de vrijdom van den Bosch, pag. 147). In het archief van het Huis Haanwijk 1393 – 1923 (BHIC toegangsnr. 278) zijn nog diverse overdrachtsakten van grond en onroerend goed aanwezig (men onderscheidt de periode Stercken 1409, Aben en Morre 1457 – 1531 en van Gerwen 1444 – 1567. (zie Historisch overzicht bij BHIC toegangs.nr 278)

Landgoed Haanwijk

1. Sweerts de Landas

De grondlegger van het Landgoed Haanwijk is Jacob Zweerts of Suerius, hij was raad- en rentmeester-generaal voor de Staten van Holland in Noord-Brabant, deze heeft in 1651 de hoeve Haanwijk gekocht. Ruim 300 jaar later werd door Nicolaas Bink dit koopcontract nog aangehaald in een proces dat hij tegen de gemeente Sint-Michielsgestel aanspande tijdens de ruilverkaveling van de Bossche Broek, waarin hij probeerde te bewijzen dat de Houwsestraat en de Venstraat onderdeel waren van het Landgoed Haanwijk.

Jacob Sweerts de Landas (Suerius), heer van Landschadenhoff, geboren 08-04-1587 te Amsterdam, gedoopt 17-04-1587 te Amsterdam- Oude Kerk, ridder, rentmeester te 's-Hertogenbosch, overleden 01-05-1658 te 's-Gravenhage, begraven te 's-Hertogenbosch (grafzerk in de St.Jan te 's-Hertogenbosch). Trouwde 24-05-1626 te Utrecht met **Johanna Lopez de Villanova**, geboren 16-08-1595 te Keulen, overleden 27-02-1673 te 's-Hertogenbosch, begraven te 's-Hertogenbosch-St.Jan

<http://www.home.zonnet.nl/stapelveld/afst-sweerts.htm>

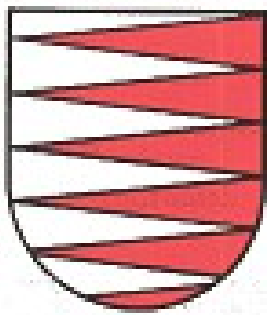
(zie ook het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woorden boek :

<http://www.inghist.nl/retroboeken/nbw/#3:620>)

Wapenschild: Het wapen van de familie Sweerts: Gedeeld en ingeboekt van zilver en rood.

Wapenvoerder: Marcus Zuerius Boxhorn (Boxhornius), geb. Bergen op Zoom 1602, overl. Leiden 1653, zoon van Jacob Sweerts (Zuerius) en Anna Boxhorn. Hoogleraar in de welsprekendheid te Leiden (1632) en in de geschiedenis en staatkunde (1648). Geschiedschrijver van de Staten.

Marcus nam de naam van zijn moeder aan, waardoor hij als Boxhorn bekend is.

<http://www.wazamar.org/Familiewapens-in-de-Nederlanden/Familiewapens/hist-famwpn/hs-19.htm>

In de legger van van de reële lands- en dorpslasten van de Heerlijkheid Sint-Michielsgestel van 1663 zijn de bezittingen van de heer Zweerts opgenomen, waaronder een hoeve op Haanwijk (BHIC 5039 61) .

Zowel zijn echtgenote als zijn zonen Jacob en Maarten Sweerts de Lands kopen dan ook nog gronden aan op Haanwijk.

In de legger van 1691 staat vernoemd Vrouwe Dariagiere de Elst Vrouwe van Oorschot, zij is de vrouw van baron Maarten Christiaan Sweert de Landas . Tot de bezittingen behoren de huisinge met de hoeve en boomgaard op Haanwijk .

In de legger van 1717 staat als eigenares van de bezittingen op Haanwijk De Vrouwe van Oorschot. Christina Clementia barones Sweerts de Landas (dochter van Maarten Christiaan Sweerts de Landas Heer van Oirschot van 1672 – 1704), zij trouwt later met Marcq Willem baron du Tour. Uit brieven aan de secretaris van de heerlijkheid Sint-Michielsgestel blijkt dat zij daar niet altijd woonden (zie bijlage)

2. du Tour en Tamminga du Tour

In de legger van 1719 staat Marcq Baron Willem du Tour overste luitenant ten dienste deser Lande als eigenaar van de bezittingen vernoemd.

In 1750 verhuurt Christina Sweerts de Landas het kasteeltje aan luitenant-generaal von Slippenbach, deze pleegt in 1755 zelfmoord en er ontspint zich een competentiestrijd tussen de drossaard van Sint-Michielsgestel en de militaire gouverneur uit Den Bosch. Von Slippenbach werd in de St'Jan begraven, maar de verdere afwikkeling van de boedelbeschrijving en de publieke verkoping hiervan werd door de drossaard van Gestel uitgevoerd.

Op 1 juni 1759 verkoopt Christina Clementia Sweerts de Landas echtgenote van de overleden Marcq Willem du Tour al de bezittingen van het landgoed Haanwijk aan Onno Tamminga baron du Tour. De koopsom bedraagt Fl. 22.000 en daarbij komen nog Fl. 494 aan lasten . (BHIC Huize Haanwijk toeg.nr. 278 inv. nr. 41)

In 1769 werd door luitenant Becker een kaart vervaardigd van het Kasteel Haanwijk met de daar aan annexe boerenhoeven, landerijen en bossen, lanen en wandelwegen toebehorende aan baron du Tour. Deze fraaie kaart is nog steeds aanwezig op kasteel Haanwijk. Op deze kaart staan o.a. vermeld de namen : de Oude Dommel, de Dommel, Vosseberger Hoef, de Vosseberg, kasteel Haanwijk is ruimtelijk fraai weergegeven met zijn prachtige tuin (zie bijlage), den Hauw, Nieuw Herlaer (Halder), Oud Herlaer en Het Meer (in de Waarden).

In de legger van 1777 wordt aangegeven Vrouwe Anna Maria Bouwens Douariere als erfgename van haar overleden echtgenoot Onno Tamminga baron du Tour.

Uit een akte van overeenkomst uit 1803 (BHIC 278 53) tussen Adolph Grave de Wittgenstein gehuwd met Jaqueline Baronesse du Tour en Charles Paul Louis de Senarclens de Grancy gehuwd met Cornelia Elisabeth baronesse du Tour over de toekomstige nalatenschap van Anna Maria

Bouwens (de moeder van beide baronessen) blijkt dat eerstgenoemde en zijn erfgenamen afstand doen van hun aandeel op het landgoed Haanwijk. Charles de Grancy betaalt hiervoor Fl. 20.000 aan Adolph van Wittgenstein.

Nadat Charles de Grancy overleden is maakt zijn echtgenote Cornelia Elisabeth du Tour haar testament (BHIC 5121 279) op in 1809 en benoemt tot haar erfgenaam haar zoon Onno Adolph Marq Willem de Grancy, die moet beloven zijn onnozele en ongelukkige broer Louis te onderhouden.

2

In 1809 benoemt Anna Maria Bouwens, Douariere du Tour haar kleinzoon Onno Adolph Marq Willem de Grancy tot executeur van haar inboedel en nalatenschap (BHIC 5121 280). In 1814 komt zij te overlijden en de inventaris van haar nalatenschap geeft een goed overzicht van het kasteel Haanwijk. (zie bijlage van kamers en bijgebouwen van het kasteel).

In het Maatboek van 1792 tot 1808 (BHIC 5184 1103) staat vermeld onder art. 130 :

-Mevrouw Douarière Du Tour (onderaan de bladzijde staat dat dit later op de naam van Grancy staat)

en

-de Heer Adolf de Grancy met goederen niet behorend bij Haanwijk, hij woont dan waarschijnlijk in het huis De Putakker op de Heesakkers

In het Etat de Population de la Mairie de St. Michiels Gestel van 1810 (BHIC 5184 1159) zijn de volgende familieleden wonend op het kasteel Haanwijk vermeld :

nr. 596 de Grancy Adolphe, geb. 24 juli 1780, 30 jaar, man, geb. in St. Michielsgestel, ongehuwd, rentenier

nr. 597 Bouwens, Douarière du Tour, Anna Marie, 1 sept. 1733, 77 jaar, vrouw, weduwe, 2 kinderen, rentenierster

nr. 598 du Tour, Cornelia Elisabeth, 8 febr. 1761, 49 jaar, vrouw, weduwe, 3 kinderen, rentenierster, bijgeschreven Douarière de Grancy, Charles Louis August

nr. 599 de Grancy, Louis Jacques Ernest Constant, 28 nov. 1782, 28 jaar, man, geb. in St. Michielsgestel, ongehuwd, rentenier

3. Senarclens de Grancy

In de gebouwenlijst van ca 1811 (BHIC 5184 1105) staat vermeld :

dat op nr. 91 de buitenplaats, huis, erf, etc. wordt bewoond door baron Adolf de Grancy

In het bevolkingsregister van 1830 (BHIC 5184 1160) staan vermeld op Haanwijk nr. 429 :

Onno Adolph Marc Willem baron de Senarclens de Grancy, 69 jaar, geb. 24 juli 1780, overleden 19 juli 1836, zoon van Charles Louis August de Grancy en Cornelia Elisabeth Du Tour

Frederika Wilhelmina barones de Senarclens de Grancy, geb. van der Duijn, 38 jaar, Breda en 3 kinderen : Hendrik Frederik 17 j, Charles Pierre 14j, Susette Elise Charlotte 15 j.

In het bevolkingsregister van 1850 (BHIC 5184 1168) staan vermeld op Haanwijk nr. 91 :

Henri Frederik de Grancy, baron de Senarclens geb. 1812 Brussel en Louisa Sophia Berail, geb. 1819 Boxtel met 2 kinderen Henri Adolf G. F. geb. 1845, overleden 1864 en Louisa Henriette Frederika geb. 1847. Verder Susette Elisa Charlotte de Grancy geb. 1814 St. Michielsgestel

Op 4 maart 1856 wordt nog een zoon geboren Guillaume Jules Antoine de Grancy

Louise Henriette Frederique Susette Charlotte de Senarclens de Grancy (geb. 23 maart 1844) trouwt op 5 augustus 1869 met Hendrik Willem Jan Bosch in Sint-Michielsgestel. Een deel van het landgoed Haanwijk komt in deze tak van de familie terecht (niet het kasteel).

In het bevolkingsregister van 1861 (BHIC 5184 1173) staat dat Henri Frederik de Grancy op 17 januari 1868 is overleden. Op 16 april 1870 verhuist zijn echtgenote Louisa Sophia Berail met haar jongste zoon Guillaume naar Den Bosch.

In het bevolkingsregister van 1874 (BHIC 5184 1177) staat vermeld dat op 20 november 1886 Guillaume Jules Antoine (geb. 4 -3 -1856) samen met zijn vrouw Bertha Itermanel Jeanne Schérer (geb. 22 – 3 -1851) uit Venlo op het kasteel Haanwijk (huisnummer D71) komt wonen.

In het bevolkingsregister vanaf 1886 (BHIC 5184 1181) staan dan de volgende kinderen vermeld :

- Bertha Louise Elise geb. 28 – 11 - 1890
- Henriette Frederique geb. 24 – 4 - 1893
- Guillette Susette geb. 23 - 6 - 1894

3

Op 22 mei 1901 verhuist het gehele gezin naar Vught en is het kasteel onbewoond.

In het bevolkingsregister van 1900 (BHIC 5184 1187) staat vermeld dat het gezin op 6 augustus 1913 weer terugkomt op kasteel Haanwijk uitgezonderd Guillette Susette.

Bertha Louise Elise promoveert op 11 juni 1917 tot doctor in de rechtswetenschap en verhuist op 25 januari 1921 naar Rotterdam en trouwt met Nicolaas Johannes Bink. Zij is in 1958 overleden.

Henriette Frederique verhuist op 8 maart 1919 naar Ned. Oost Indië

Op 29 januari 1926 overlijdt de baron Guillaume Jules Antoine de Grancy en zijn vrouw Bertha Schérer overlijdt op 8 maart 1926.

Nicolaas Bink beheert hierna het landgoed Haanwijk vanuit Rotterdam waar hij een advocatenkantoor heeft. Later komt hij op Haanwijk wonen en restaureert onder andere het Vaantje. Bij het beheer van het landgoed komt hij tijdens de ruiverkaveling van de Bossche broek in 1965 - 1970 meerdere malen in conflict met de provincie, de gemeente en het waterschap en spant menig proces aan om zijn landgoed in stand te houden.

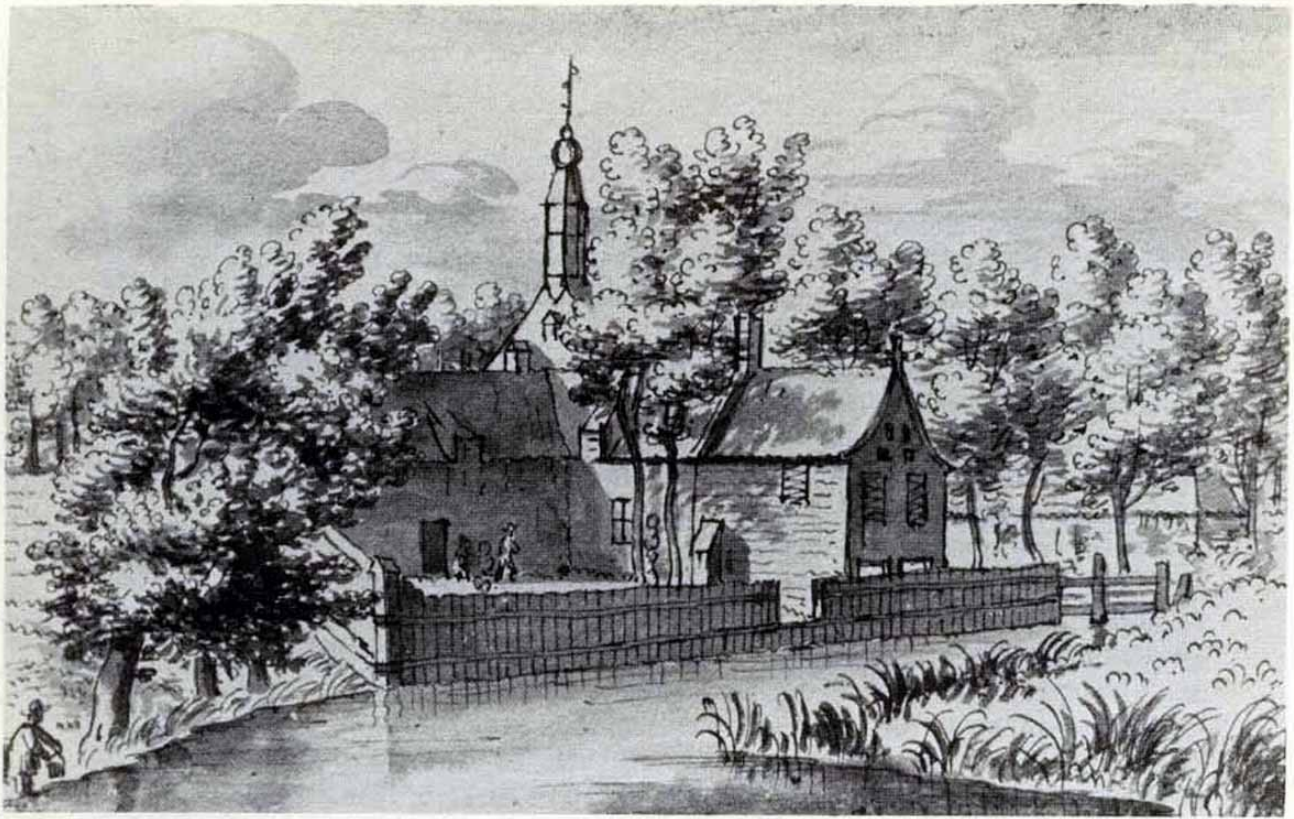
In 1984 wordt het landgoed Haanwijk verkocht aan de Stichting Brabants Landschap Nicolaas Bink is dan al overleden.

Het Jachtslot of “kasteel” Haanwijk.

Algemeen wordt aangenomen dat de huizinge omstreeks 1650 is gebouwd. Er zijn drie afbeeldingen van de huizinge :

- een pentekening van J. de Grave (1643 – 1712)
- een schilderij van Hendrik Knip omstreeks 1800
- een tekening van 26 oktober 1879 aanwezig in de Brabantcollectie (O.G.H. Heldring)

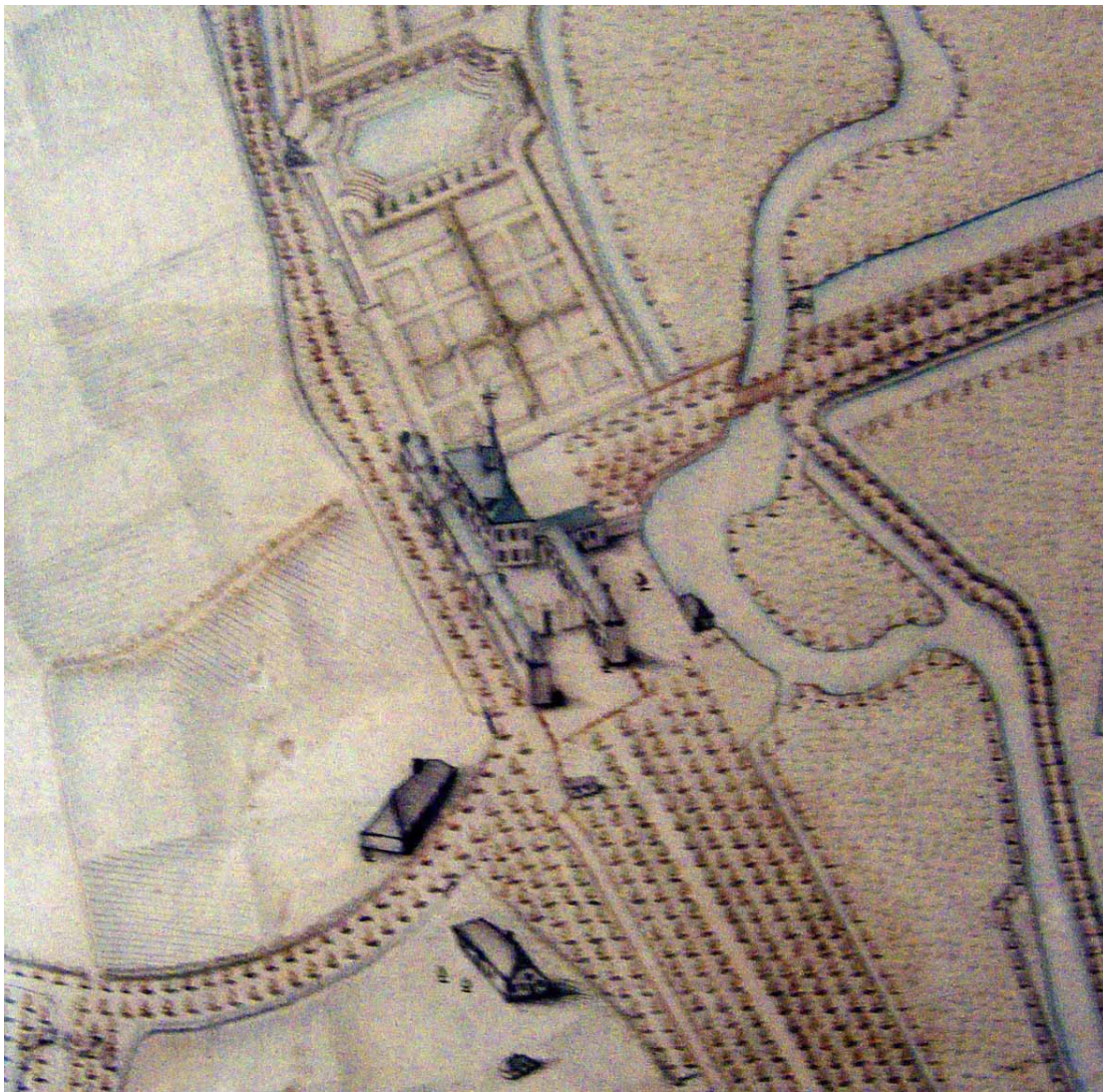
*Jachtslot Haanwijk.
Schets naar een tekening van J. de Grave (1643-1712).*

Op de kaart van Jan F. de Weijer uit 1769 (ARR-D383) staat de huizinge met twee torens ingetekend en wordt daar dus aangeduid als een kasteel, zoals uit de omschrijving blijkt op de kaart.

4

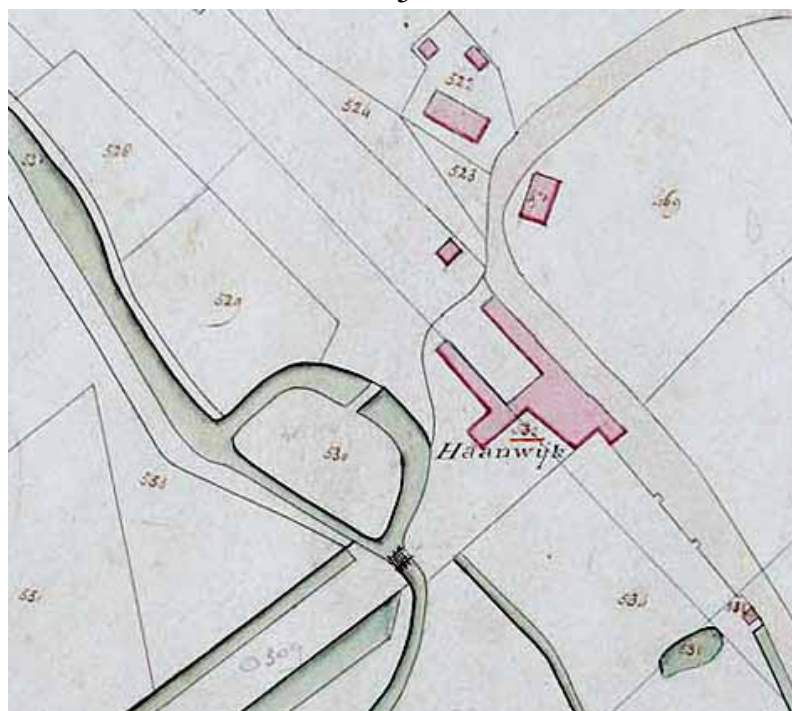

1769 Lt Becker Kasteel Haanwijk

In 1814 wordt de inventaris van de nalatenschap van Anna Marie Bouwens opgemaakt, tot haar overlijden eigenaresse van het kasteel Haanwijk, het geeft inzicht in het aantal kamers en bijgebouwen van het kasteel. (zie bijlage)

5

Op een uitsnede uit de kadasterkaart (A02) uit 1832 de plattegrond van het kasteel.

In 1889 vind er herbouw van het kasteel plaats volgens de kadaster gegevens (art. nr 1779).

Archiefdocumenten betreffende Haanwijk

Op 27 oktober 1976 wordt een zware kist met het opschrift "Mr. N.J. Bink" ten huize Haanwijk in bruikleen overgedragen aan het Rijksarchief te 's Bosch, in deze kist bevond zich het huisarchief van Haanwijk 1393 - 1923 (BHIC SM.0132)

Het archief is nu beschikbaar op het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) onder toegangs-nr. 278

Dit archief is door mij in zijn geheel digitaal gefotografeerd en staat op CD-ROM, deze is uitgeleend aan de heemkundevereniging "De heerlijkheid Herlaar" en is in het heemhuis op Viataal in te zien op de eerste woensdag van de maand van 14.00 tot 16.00 uur.

Op het BHIC zijn in andere toegangsnummers nog meer inv. stukken van Haanwijk aanwezig, kijk hiervoor op de website : <http://www.bhic.nl/> en ga naar historisch onderzoek.

Beschrijvingen (lit.) Haanwijk

-Jan Mosmans, 1924 Taxandria pag. 135 en 136, Haanwijk

-W. Knippenberg, 1954 pag. 106 – 109, Hane- en Hoendervennen

-M. Spierings, 1982 pag. 147- 152, De graaf Schlippenbach

-Bossche Pracht 2002, Boekhandel Heinen en Waanders Zwolle, Haanwijk. Een lustoord voor passanten

-Anton van Oirschot, Middeleeuwse kastelen van Noord-Brabant, pag. 75 -77, Jachtslot Haanwijk

-BHIC, Inleiding bij toeg. nr. 278 Huis Haanwijk

D'N DIKKE van HAANWIJK (zie bijlage)

Sint-Michielsgestel, augustus 2009

Jef van Veldhoven